

TÉREY JÁNOS (1970) Budapest

TÉREY JÁNOS

Aspergere van?

„APUKA, LEGYEN SZÍVESI!”, szól utánam egy fehér köpenyes, teltkarcsú, gesztenyebarna nő a folyosón. Ma én jöttem Renátáért, Eszter kapott egy szinkronszerepet, és véletlenül rá is értem.

„Igen? – fordulok vissza. A lányom már kint jár a kertben. Fölismerem, aki megszólított. – Kezét csókolom, igazgatónő.”

„Ritkán látjuk, apuka.”

Most kezdjem el magyarázni, hogy.

„Tetszik tudni, színész vagyok, és most volt próbaidőszak, meg hát, én nem lakom ott... odahaza.”

Készségesen mosolygok rá.

„Értem. Bocsánat, meg szerettem volna kérdezni valamit. Renáta újabban mindig egyedül játszik. A sarokba szokott húzódni. És nem hajlandó elaludni a többiekkel, sőt néha fölveri őket.”

„Fölveri őket?”

„Nem mindennap. De azért megtörtént párszor.”

„Mi az az újabban?”

„Legalább három hete. – Mélyen a szemembe fúrja vádló tekintetét. – Tegnapelőtt próbált megszökni az oviból.”

„Úristen, ez nekem új. Az anyja mesélte, hogy félrehúzódós, de ez vadonatúj.”

„Új?”, néz a szemembe.

„Nem élünk együtt az anyjával.”

Most mondjam neki, hogy idén ma látom Renit először?

„Nos, igen. Maga tudja-e az okát? Maga szerint nincs-e a kislányának...”

Suttogóra fogja.

„Ha konkrét családi okról nem is tudunk... Maga szerint nincs-e Renátának Aspergere? Vagy valami hasonló.”

Ezt kapásból akkora hülyeségnek gondolom, hogy fölháborodni sincs erőm.

„Miért? Mire tetszik ezt alapozni? Legalább három hete egyedül játszik, nem alszik, és máris Asperger? És tessék mondani, maga orvos vagy pszichiáter?”

Szelíd maradtam, de dadogok a fáradságtól meg az idegességtől.

„Tessék megnyugodni, apuka. Én csak... Gondoltam, szólok.”

•

FÖLHÍVOTT MÁRKUS BÉCI, hogy ősszel lesz egy új projektje, és az egyik főszerepre engem szeretne megnézni. Vajon ráérek-e? Jó lenne tudni. Még nem ismerjük az évadot. Néha összefutunk, örülünk egymásnak, és száz éve arról beszélünk, hogy le kéne végre ülni beszélgetni egy jót, de ez valahogy sosem jön össze. Régóta szeretnék vele dolgozni, ő is velem, de mivel ágról ágra röp-

Részlet a *Káli holtak* című regényből.

pen – ilyen társulat, olyan társulat, forgat, vidékre hívják, Boszniába, Németországba, az Államokba –, eddig még sohasem sikerült. A dolog rákfenéje az, hogy pont most kellek neki igazán, amikor huszonnégy órában be vagyok fogva. Eddig csak a casting miatt nem tudtam elkéredzkedni próbáról, ahhoz be-teget kellett volna jelentenem.

Telik a *Káli holtak* első évada, a harmadik rész volt adásban.

Ennek örömeire levelet kaptam egy cirkuszigazgatótól. Ünnepe napokon szoktam néha államtitkároktól, főkurátoroktól és nagykövetektől levelet kapni, de a cirkusz mégsem egészen az én világom. Az igazgató úr nem akadt fönt a spamszűrőmön. A fejlécen ez állt: *Sztárok a cirkuszban*. Szóval valami kollektív fölhívás. Már sok ilyet láttam. De vajon milyen kritérium alapján határozták meg a meghívottak körét? Honnét volt meg nekik a címem? Színész vagyok, a huszonnegy évemmel minden este a képernyőn. Jelenleg tíz- és százezrek, szerintük egyszer majd milliók kedvence? Szeretem, ha személyesen szólítanak meg. Akármilyen exkluzív körlevélnek szánták is ezt, nem érzem magam kitüntetve.

„Tisztelt Csáky úr, kedves Alex, talán hallottál már róla, nagy fába vágtuk a fejszénket – mi, a modern cirkusz tradíciókhoz is ragaszkodó szerelmesei. Azon munkálkodunk, hogy a cirkuszművészet az elkövetkező pár évben teljes átalakuláson menjen keresztül. Egy minden szempontból friss, megújult, modern, európai színvonalú, de eddigi értékeit is megőrző cirkusz létrejötténél kívánunk bábáskodni. A cirkusz óriási hagyományokkal bír, igazán varázslatos hely, amely gyerek és felnőtt számára egyaránt kell, hogy hordozzon valamifajta távolabbi mutató mondanivalót. Szórakoztat és kikapcsol, mindamelllett tanít, és reményeink szerint társadalmi üzeneteket is közvetít.” Úgy búcsúzik, hogy barátsággal. Sosem láttuk egymást. Így is jobb, mint a levélzáró szia.

Artisták és zsonglőrök közé hívnak tehát. Nem kérnek kevesebbet, mint hogy adjam az arcomat. A maga módján bájos kis levél ez, egy találékony PR-os munkatárs tollából. Abba bele se merek gondolni, hogy maga az ügyvezető igazgató úr fogalmazta, habár kétségtelenül ő írta alá. Olyan rafináltan csalogat és kenyeret le, hogy mindjárt a fejlécen sztárnak titulál. Ez tehát a be-etetés. Nem nyamvadt celebecske vagyok tehát. Sztár mivoltomat evidensnek veszi, bármit jelentsen is ez.

Valamire kellek neki, barátaim. Vagy én magam, vagy a növésben lévő népszerűségi potenciálom. De vajon miért nem ők adják nekem a sajátjukat?

Hogy kik kaptak még ilyen levelet, melyik színházi, filmgyári titkárság vagy ügynökség volt olyan bátor megadni a címemet, s hogy miféle listákat töltöttek le a netről, arról persze hallgatnak mélyen. Mindenesetre viszketek tőle, ha kapásból tegeznek. Elvégre nem is ismerjük egymást.

Elküldjem a vérbe, vagy haladéktalanul töröljem? Ne legyen már udvarias, távolságtartó fesztivál ez az egész. Lehessen néha beszólni a parazitáidnak, a fölötteseidnek. Ha terhesek számunkra, ha tévednek, lehessen a körmükre koppintani. Habár, barátaim, senki sem szeretne eltérni a saját reklámarcától, igaz?

Délután megint ott ülök Kemecseinél a Madách téri kapu fölött. Ezúttal egy acélszürke, megint csak kifogástalan szabású öltönyt visel világoskék inggel. Úgy néz rám, mintha nem is betegséget, de valami furcsaságot állapítana meg nálam.

„Rég láttam. Most ki javasolta, hogy jöjjön el hozzám?”

Én meg nézem a rozsdaövezetes festményt a falán, aztán a hongkongi látképet.

„Magamtól jöttem.”

„Múltkor Sulyok miatt, igaz?”

„Ühüm.”

„Ő kicsit pszichiáttere is a színészeinek, igaz?”

„Minden jó rendező az. De a maga számára nem konkurencia. Hozzám ő áll a legközelebb az összes pesti rendező közül. Vele biztonságban érzem magam.”

„Miért?”

„Egyszerű: mert őszinte velem.”

„Az igazgatója nem?”

„Nem mindig.”

„Biztos, hogy baj ez? Hátha csak kíméli”, köhint Kemecei doktor.

„Mire gondol?”

„Arra, hogy igazgató. Diplomácia, tudja. Alex, édesapaként mi újság?”

„Képzeld, a kislányom... – A kortárs nonfigurális képre függesztem a tekintetemet. – Fölmerült a gyanú, hogy Asperger-szindrómája van.”

„Miért?”

„Újabban egyedül szokott játszani az oviban. És akkor megkérdezi az a túlbuzgó igazgatónő, hogy szerintem nincs-e Renátának Aspergere. Miért, hördültem föl én. Mire ő azt mondja, nem alszik együtt a többiekkel. Gondolom, azért is, mert egyszerre nem tud egynél több dologra figyelni. Ennyi neki elég is. Kivizsgáltná. A gyereket, érti, a gyereket. Asperger! Hogy jön ahhoz, hogy diagnózist állítson föl, a stréber? Ez olyan divatszó, nem? Rutinból minden befelé forduló gyereket így hívnak. Á, felejtünk el.”

„Inkább magát kéne megvizsgálni, igaz?”

„Úgy van.”

„Szóval magát érdekli a mások élete?”

„Az ismerőseimé persze. A társulatban meg a kocsmában igen. Mondjuk, magazinban a vadidegenek élete nem annyira érdekel. Normális, nem?”

„És beavatkozni is szeret?”

„Nem. Túltengeni, azt nem. Egyszer, amikor Ócsaival dolgoztunk, Brúnó elkezdett saját ötleteket belevinni az előadásba. Gróf azt mondta Brúnónak, ne adjon instrukciókat a kollégáinak. Mondja Brúnó, elakadtunk, segítünk egymásnak. Majd terelgetlek én, válaszolta Gróf. Mesélsz a terveidről? A következő évadban rendeznél is? Azt azért nem, mi? Az már felelősség is, igaz? Én nem vagyok ilyen.”

„Hanem milyen?”

„Újabban kihagy a koncentrációm.”

„Maga szerint miért?”

„A bemutatók előtti figyelmetlenségem eléggé elgondolkodtatott. Azért ez még nem a szociális válasz-készség teljes hiánya. Nem vagyok zárkózott, maga csak tudja.”

„Tudom. Ki a közösségi ember, ha nem maga?”

„És a szokásaimhoz sem ragaszkodom túl görcsösen. Doktor úr, ez az óvodai eset nem olyan, mintha egyedül ülnék a büfében, olvasnám az újságot, és akkor odajönne valaki, hogy »Mondd, Alex, miért nem találsz velünk a hangot? Nem volt neked véletlenül Asperger-szindrómád gyerekkorodban? Nem hagytak téged kezeletlenül?« Mintha volna ötlete, hogyan kellett volna kezelni. Például csoportterápiával, bla-bla-bla.”

„Például csoportterápiával, ja-ja. A színház talán nem az?”

„Nem igazán. Próbálok néha annak venni, de nem megy. Az a munkahelyem.”

„És az új szerepe milyen?”

„A *Haramiák*?”

„Igen. Maga szerint jó lett?”

„Nem tudom – fújok egyet magam elé. – Nem.”

„Milyen?”

Kapcsolok.

„De hiszen látta, *dottore*, találkoztunk a premieren.”

„Láttam, hogyne, de én magától szeretném hallani.”

„Egész más világ – mondom, a hongkongi panorámára szögezve a pillantásomat. – Ott elvileg belül kell átalakulnom Karl Moorrá. Amikor Hamletnél már azt éreztem, hogy szerelmes vagyok az anyámba, és gyűlölöm a nem létező mostohaapámat, akkor rádöbbsentem, hogy az átlényegülés lehetséges. Tudtam, a helyemen vagyok, ezt kell csinálnom.”

„És most hogy érzi?”, emeli föl az asztalról a hosszú, piros ceruzáját.

„Hát azt a hatalmas hurrá-élményt nem érzem. Hogy egy karizmatikus bandafőnök bőrében vagyok, bűnözővé vedlettem át, azt nem.”

„Nyilvánvalóan szeret tetszeni, igaz?”, bök rám a ceruzájával.

„Ki nem? De nincs bennem semmi megfelelni akarás. Jól játszom? Jól nézek ki? Az úgysem elég. A kollégáim egy részét az őrlí föl, hogy a rajongóikat monitorozzák, mint például Brúnó. Oké, én is elég ismert vagyok, engem jobban megnéznék, hogyan öltözöm, mit eszem, van-e sörhasam, ki a csajom. De ha nem mehetnék ki az utcára szakadt farmerban is, nem érezném jól magam.”

„Milyenek voltak a próbák?”

„Eleinte jól ment minden. Semmi gyanúsat nem találtam, csak azt, hogy a darab maga nem érdekkel.”

„Elég baj az.”

„De rossz előérzetem nem volt.”

Kemecsei félfenékkel felül a saját íróasztalára, még mindig ceruzával a kézben.

„Mindig érdekelt, mások hogyan élik meg azt az állapotot, amikor már a próbákon sejthető, hogy egy pocsék-rossz előadásban fognak részt venni. Mennyire teszik a magukévá, vagy legalább mennyire fogadják el a rendező direktíváit, aki gátlástalanul, a magánmániáit szolgálva beleviszi őket az erdőbe?”

„Az a tapasztalatom, hogy általában beleszoknak. Ugyanannyi befektetett energia a legsúlyosabb kudarc is, mint egy fényes diadal, másfél-két hónap próbaidőszak.”

„Meggértődnek, ha kritizálni mer?”

„Sértődni tilos. Bár elképzelhető ilyen ember. Ha kritizálni merészelsz, ünneprontó faszi vagy, az ő tisztos munkáján keresed a csomót.”

„Maga mennyire bátor?”, bök rám újra a ceruzájával.

„Előfordult már, hogy bátor voltam.”

„És a többiek?”

„Alkati kérdés. Olyan színész is van, aki folyton kritizál, hogy ez szerinte tré lesz. Akkor is, ha, mondjuk, van még remény, hogy jó lehet. Olyan is van, aki nem kérdez, hanem csinálja. Talán nem is érti, hogy pontosan mit is, és boldog hülyeként próbálja végig a szemetet.”

„Azért ez a rendezőtől is függ, nem?”

„Persze. Nem mindegy, hogy valami azért lesz kudarc, mert a rendező nem gondol semmit, vagy lusta, felkészületlen, motiválatlan, vagy nagyon is van koncepciója, csak az hülyeség. A második a rosszabb eset.”

És nézek rá nagy bizalommal. Leszáll az íróasztalról.

„Köszönöm, Alex – súgja. – Sokat tanulok magától.”

„Tudom, letelt az időnk.”

Olyankor szokott így süketelni. Kacsint is hozzá.

„Majdnem végig kerülte a pillantásomat, tudja?”